

ДО ПРОБЛЕМИ ХРОНОЛОГІЧНОЇ ТА ЖАНРОВОЇ КЛАСИФІКАЦІЙ ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНОЇ СПАДЩИНИ ЮРІЯ КОСАЧА

М. П. Гніздицька, аспірант

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
вул. Білецька 5 /7, Тернопіль, 46000, Україна

E-mail: marykont51@gmail.com

У статті досліджується маловідома літературно-критична спадщина Юрія Косача. Пропонується її хронологічна та жанрова класифікація. Відповідно до життєвого і творчого шляху літературознавця, окреслюються основні періоди його літературно-критичної діяльності. Наголошено, що актуальність дослідження зумовлена майже повним ігноруванням нехудожньої прози Юрія Косача у сучасних дослідженнях і недостатньою увагою до жанрової природи есе в українському літературознавстві. Значна увага приділяється сучасним принагідним дослідженням літературно-критичного доробку Юрія Косача. На основі аналізу наукових студій Соломії Павличко, Р. Радишевського, Г. Грабовича, Я. Поліщука, М. Ільницького, С. Романова робиться спроба хронологічної систематизації та жанрової класифікації літературно-критичної спадщини Юрія Косача. Звернено увагу на те, що есеїстика Юрія Косача є складним відбиттям літературознавчих концепцій письменника, його світоглядно-ідеологічних борінь, естетичних орієнтацій, проявленням змін і хитань в особистих пріоритетах. З'ясовано, що його літературно-критична спадщина піддається чіткій диференціації в межах трьох періодів його творчості.

Ключові слова: жанр, есеїстика, нехудожня проза, класифікація, вісниківство, метафора.

Постановка наукової проблеми. 90-ті роки минулого століття відкрили Україні таких письменників, науковців, громадських діячів українського зарубіжжя, як Д. Чижевський, Д. Донцов, Р. Смаль-Стоцький, Л. Білецький, П. Зайцев, Я. Рудницький, Є. Маланюк, П. Богацький, Ю. Шевельов, Ю. Лавріненко та багато інших. Однак Юрія Косача серед них не було. І лише згодом почали з'являтися перевидання його творів в Україні: роман «Рубікон Хмельницького», збірка «Проза про життя інших», романи «Володарка Понтиди», «День гніву», історична проза у трьох книгах (за редакцією Р. Радишевського), повісті й оповідання на сторінках журналу «Кур'єр Кривбасу» (стараннями канадського українця М. Р. Стеха). Проте його творчість досі перебуває на маргінесах наукових зацікавлень. Дисертація С. Романова «Історична проза Юрія Косача 30-х– початку 40-х років ХХ століття» (2008 р.) [10] залишається єдиним комплексним дослідженням раннього етапу творчості Юрія Косача, власне, лише історичної прози.

Аналіз досліджень проблеми, мета і завдання статті. Літературно-критична спадщина Ю. Косача, а це понад 200 праць (літературно-критичні, науково-публіцистичні, публіцистичні статті, есе, огляди, рецензії тощо), майже повністю залишається поза рамками наукових досліджень. Подекуди його статті залучаються лише як додатковий матеріал. Так, досліджуючи питання модерності, модернізації й модернізму в дискурсі МУРу, С. Павличко декілька абзаців відвела і Юрію Косачу, зокрема його доповіді на Першому з'їзді МУРу, яка спочатку називалася «Криза сучасної української літератури», однак була надрукована під назвою «Вільна українська література» [6]. Г. Грабович також згадує про «європеїзм» Ю. Косача МУРівського періоду [1]. Принагідно цитує його статтю, написану під псевдонімом Юнг Р., «Література українська наймолодших» (Young R. Literatura ukraińska najmłodszych). Я. Поліщук у книзі «Література як геокультурний проект» згадує також цю статтю, щоправда, не називаючи справжнього імені автора. М. Ільницький у монографії «Від «Молодої Музи» до «Празької школи» про Юрія Косача згадує лише в контексті «Нових шляхів» А. Крушельницького [7,2].

© Гніздицька М. П., 2017

Більше уваги Косачу-критику відведено у працях Р. Радишевського [8, 9], де аналізуються статті письменника, присвячені проблемам історичної белетристики. С. Романов, досліджуючи історичну прозу Юрія Косача і її місце в українському критичному дискурсі доби міжвоєнної, також звертається і до його статей, зокрема тих, де письменник концептуально окреслює своє бачення шляхів розвитку історичної прози. Це насамперед статті, що друкувалися 1938 року в журналі «Назустріч» (Львів) – «До проблеми історичної повісті» і «Документ та література». Серед конструктивних і ґрунтовних досліджень про Юрія Косача варто виділити два есе М. Р. Стеха: «У погоні за з'явою: Юрій Косач і його «Володарка Понтиди» [12] і «Роман Юрія Косача про «Цезаря степів» і “Ordo novus” – новий лад «козакоукраїнської революції» [11].

Серед значного масиву праць Юрія Косача є чимало, які варті уваги науковців. Лише декілька статей Юрія Косача з-поміж тих, що друкувалися в зарубіжній періодиці, сьогодні доступні для українського читача. Насамперед, маємо на увазі ті, що їх підготував до друку в часописі «Кур'єр Кривбасу» М. Р. Стех («Андре Мальро про культуру грядучого дня», «До обнови Окциденту» // Кур'єр Кривбасу – 2015. – жовтень-листопад-грудень; Доповідь Ю.Косача на II з'їзді МУРу «Обрії нової драми» // Кур'єр Кривбасу. – 2016 – січень-лютий-березень; полемічне есе «До Дон'ї Ельвіри...» // Кур'єр Кривбасу. – 2012, листопад-грудень.).

Не була об'єктом наукових студій есеїстика Юрія Косача, зокрема «Си-зеле-дугасте» та есеїзована історія української літератури «На варті нації», у яких Україна постає як складний етнопсихологічний комплекс. Крім того, варті уваги ліричні есе, що наближаються до поезій у прозі, есеїзовані літературно-критичні та культурно-мистецькі студії, літературні портрети та публіцистичні есе, особливо 30-40-х рр. ХХ ст.

Факт майже повного ігнорування нехудожньої прози Юрія Косача в сучасних дослідженнях і зумовлюють **актуальність** теми даної студії, **метою** якої є хронологічна систематизація та жанрова класифікація літературно-критичної спадщини Юрія Косача. **Завдання** – зосередити увагу на есеїстиці Юрія Косача, яка є складним відбиттям літературознавчих концепцій письменника, його світоглядно-ідеологічних борінь, естетичних орієнтацій, проявленням змін і хитань в особистих пріоритетах, систематизувати літературно-критичну спадщину Юрія Косача в межах трьох періодів його творчості.

Результати дослідження. Есеїстичний принцип мислення характерний для всієї літературно-критичної спадщини Юрія Косача, у якій виділяються: есеїзована історія української літератури – «На варті нації» (1935-1936); есеїзовані літературно-критичні студії – «Документ чи література» (1938), «Жінки в українській літературі» (1934), «Українська література наймолодших» (1933), «Шляхами розвитку сучасної української літератури» (1934), «Си-зеле-дугасте», «Історизм і література» (1947), «Оновлена Кліо» (1947), «Світова література на перепуттях» (1947), «Нотатка про сюрреалізм» (1947), «Українська література в еміграції (1925 - 1950)» (1950), «Ми і література США» (1951), «Сучасна українська література» (німецькою мовою), «Ситуація української літератури(1954-1955)» (1955); есеїзовані культурно-мистецькі студії – «Розважування про театр» (1939), «Демон театру» (1943), «О, музо, Мельпомено (до проблеми українського національного театру)» (1947), «Театр екзистенціалізму» (1947), «Театр Теннесі Вілліамса» (1962) та ін.; есеїзовані літературні портрети – «Микола Хвильовий (1893-1933)» (1933), «Шевченко й тогочасне українське суспільство» (1941), «Олег Ольжич» (1946), «Українська література і Юрій Липа» (1946), «Слово про Миколу Куліша» (1944), «Джозеф Конрад. Конкістадор з України» (1946), «Роздуми про Кассандру» (1963), «Вілліам Фолкнер і перспективи інших» (1962) та ін.; есеїзовані історичні студії – «Формация Владаря (Нотатка про Богдана Хмельницького)» (1948), «Хмельниччина і Польща (До історії двох народів)» (1948), «Юрій Немирич» (1948), «1848-1948. До сторіччя європейської революції» (1948) та ін.; ліричні есе – «Франція» (1935), «Andante

Бортнянського» (1943), «Поетова провесна» (1942), «У Римі 1842 року» (1942) та ін.; есе-роздуми – «Лист у далечінь (Про хорунжого Батісто, Кліо і поета Улісса)» (1942) та ін.; публіцистичні (ідеологічні) есе – «Догма боротьби» (1935), «На зустріч 17-ї річниці листопада» (1935), «В Карпатській Україні ллється кров» (1939), «Від феодалізму до неофашизму» (1962) та ін.

Есеїстика Ю.Косача піддається чіткій диференціації в межах трьох періодів його творчості. Відповідно до життєвого і творчого шляху Юрія Косача, С. Романов у своїй дисертації «Історична проза Юрія Косача 30-х– початку 40-х років ХХ століття» окреслює три основні періоди його діяльності:

«– перший (друга половина 20-х – початок 40-х рр.) цікавий процесом становлення та розвитку творчої особистості автора: від початківця, підвладного різним літературним та ідеологічним впливам, – до визнаного, самобутнього майстра;

– другий період (Друга світова війна та доба МУРу) охоплює нетривале повернення Косача на Батьківщину, участь у культурному житті Львова (1943 – 1944 рр.) та діяльність в Мистецькому українському русі (1944–1949 рр.);

– третій період – «американський» (1949–1980-ті рр.) – характерний нелегкими умовами проживання у США та приїздами до радянської України, а також неоднозначною, з ідеологічної точки зору (більшою мірою прорадянською), видавничою, редакторською, письменницькою працею»[10, с. 2].

Дану класифікацію можна прийняти за основу. Однак вона потребує деяких уточнень, принаймні в межах літературно-критичної діяльності письменника. Кінець 20-х років – це період, коли Косач пробує себе як молодий поет і прозаїк – у 1928-29 роках його твори друкує ЛНВ Д. Донцова. Автору на той час було лишень 20 років, однак за плечима вже був чималий досвід ідеологічної роботи. Із його статті «Pro domo sua» дізнаємось, що саме він був автором плану розбудови націоналістичного руху на Волині, Холмщині, Підляшші і Поліссі у 1926–1930 роках. У цей час Юрій Косач був одним із засновників і провідників «автономних [нині не існуючих] ідеологічних і революційних формацій як то «Союзу Націоналістичної Молоді» у Львові, «Об'єднання Націоналістів-Державників» у Варшаві, «Української Боевої Організації» й інш. (на Волині)», а в 1928 р. був безпосередньо зв'язаний з закордонним проводом ОУН (яка лише починала організовуватись), але «до самої ОУН не належав, ні тоді, ні після того» [3, с.16].

Як критик-літературознавець і публіцист він заявляє про себе на початку 30-х років, коли починається його емігрантська епопея. У часописах «Розбудова нації» (Прага), «Назустріч» (Львів), «Українське слово» (Париж), «Наш клич», «Нація в поході» (Берлін) і «Бюлетені польсько-українському» (Варшава) Косач друкує чималу кількість есеїзованих літературно-критичних студій і публіцистичних есе. Серед них – праці великої наукової вартості, де критична і історіософська думка письменника, будучи направленими на відтворення синкретичних форм цілісності, набули концептуальної завершеності: «Микола Хвильовий (1893-1933)» («Наш клич», 1933); «Українська література наймолодших», «Шляхами розвитку сучасної української літератури», «Третя унія (до питання польсько-українських стосунків у ХІХ ст.)» (Biuletyn polsko-ukrainski. – 1934. – № 30-32); «До ідеології українських хлопоманів», «Жінки в українській літературі» («Бюлетень польсько-український», 1933-1935); «До генези українського націоналізму», «Догма боротьби», «На зустріч 27-ї річниці листопада», «На варті нації» («Українське слово», 1935-1936); «Документ чи література», «До проблеми історичної повісти» («Назустріч», 1937-1938); «Розважування про театр», «Новітня література Фінляндії», «Привиди малоросіяництва і дійсність українства», «В Карпатській Україні ллється кров» («Нація в поході», 1939).

Есеїстика Ю. Косача першого періоду творчості всуціль у полоні генеральних ідей інтегрального націоналізму. Вона активно живиться ідеями, натхненням, символічними і риторичними конструкціями виступів і есе Д. Донцова і поетів-вісниківців, розвивається в руслі художньої концепції вісниківства (вольовий,

динамічний неоромантизм). Свідченням глибокої пошани до редактора і часопису ЛНВ є листи Косача до Донцова 1928-29 рр. Із них дізнаємось і про активне спілкування з такими вісниківцями, як Ю.Липа і Є. Маланюк. І навіть після повного розірвання з Донцовим і ЛНВ Косач продовжує вісниківську лінію щонайменше до кінця 30-х років. Тому, коли письменник у статті «Pro domo sua», відбиваючись від обвинувачень у зміні політичних поглядів і переконань, пише про те, що від шкільної лавки до нинішнього дня він відчуває себе українським патріотом і цих поглядів «не зраджував ні в письмі, ні в чині» [3, с.16], то це відповідає дійсності, принаймні є правдивим щодо першого періоду його літературно-критичної діяльності, бо у прорадянських «Нових шляхах» він друкував лише свої художні твори (зрештою, як і у ЛНВ Донцова), а після від'їзду на еміграцію працював лише як письменник і журналіст «на тлі явних соборницьких і державницьких, громадських організацій як напр. Укр. Нар. Союз у Франції й ін.» [3, с.16]. Не одне число і часопису «Українське слово» складалося з передових статей, віршів, новел, повістей, ідеологічної есеїстики Ю. Косача, підписаних як його повним ім'ям і прізвищем, так і псевдонімами і криптонімами Аскольд Згарянч, Роман Мстиша, Харківець, Омега, Пілігрим, Гордієнко, Ю. Волинський та ін. Часто саме його праці визначали ідеологічну лінію часопису.

Теоретичний аналіз есеїстики Д. Донцова, Є. Маланюка, Ю. Липи, О. Ольжича і есеїстики Ю. Косача 30-х років дозволяє говорити про тісну взаємодію естетичних концептів останнього з вісниківськими. Письменник нещадно експлуатував їх теоретико-естетичні постулати про національну героїку, дух Середньовіччя, динамізм і твердість слова, романтичну патетику, культ Особистості, емоційну експресивність мистецтва, войовничо-наступальний настрій творчості і т. ін. Риторичні конструкції і символічно-кодові поняття його есеїстики 30-х років часто виглядали як частина вербальних структур західноукраїнського культурного тексту. «Ідейна криза нашого духового проводу, в його затраті міфу Української Держави», «традиційна українська «бароковість», «викриття попередньої квітково-основ'яненківської й винниченківської доби», «благословенна Аркадія»–Україна», «розбандурений і розміряний гречкосій», «націоналізм як афірмація життя», «національний ерос», «Україна – хрест доріг», «елладність української психіки», «епоха національного гніву», «новітній український імперіалізм» – це далеко не повний перелік метафорико-понятійних маркерів проникнення вісниківського субстрату в теоретичну свідомість Косача. Т. Шестопалова наголошує на подібності науково-критичного методу Юрія Косача з його сучасником – Юрієм Лавріненком: «Це не сплав, не синтез, не запозичення, не інтеграція ідей у звичному для науковців сенсі. Це був забезпечений тільки органікою екзистенційної ситуації спосіб розгортання власної думки і власного «Я» в продуктивному, історично виправданому напрямі, підказаному інтелектуальним досвідом та творчою інтуїцією»[14, с.43].

Ю. Косач, підхоплюючи вісниківські метафори, творені для національної міфології, ніби наново відкривав для себе та читацької аудиторії «категоріальні змісти шляхом оприсутнення в їхній царині відповідних літературно-мистецьких феноменів; творчо актуалізував певний аксіологічний та гносеологічний потенціал літератури, який знаходив вираження в інтеракції теоретичних засновків думки та індивідуально-творчого сприйняття літературно-мистецьких явищ» [14, с. 44]. Тому його есеїзована історія української літератури «На варті нації» – це простеження розвитку літератури, яка насамперед була виявом національних устремлінь українців. Юрій Косач усіяко вивищував і возвеличував національних героїв, не шкодував метафори для героїчних часів української історії, будучи переконаним у необхідності створення національного міфу, що мав стати запорукою і потужним чинником формування національної свідомості. Основні світоглядні позиції і прикінцеві висновки цієї праці збігаються з вісниківським ідеологізмом, а подекуди звучать навіть радикальніше, як от: «Спрямованість нинішньої української літератури виражається в окресленні її як окремої форми національного пізнання дійсності, що

служить завданням національного самоутвердження і є результатом і фактом боротьби націй. Націоналізм як афірмація життя, діюча, творча й організуюча сила всіх ділянок життя нації, безпосередньо активізує українську літературу, якраз тому, що вона починає од 1917 року існувати знов як суцільна й найяскравіша форма національного пізнання дійсності»[4].

Другий період літературно-критичної діяльності Юрія Косача охоплює майже повністю 1940-ві роки (Друга світова війна та доба МУРу) – це час найвищої творчої активності письменника-літературознавця. У 1939 році Юрій Косач редагує український часопис «Нація в поході» у Берліні. Тут і застає його війна. Дослідники його біографії надають факти про його співробітництво з німецькомовними виданнями: «Die Zeit», «Berliner Tageblatt», «Züricher Zeitung», «Frankfurt Zeitung», «Süd-Deutsch Zeitung». Як блискучого знавця німецької, іспанської, французької, англійської, української, польської та російської мов Косача відразу залучили до праці у відділ пропаганди міністерства закордонних справ, а потім – у пропаганду міністерства окупованих східних територій Альфреда Розенберга[9, с. 21]. Однак навесні 1943 року, після десяти років вимушеної еміграції, він повертається до Львова і працює там в редакції «Львівські вісті». Наприкінці 1944 або на початку 1945-го опиняється серед утікачів у німецькому Пляуені, а згодом – у таборі для переміщених осіб ді-пі в містечку Оффенбах біля Франкфурта-на Майні. У вересні 1945 року у Фюрті разом з Іваном Багряним, Віктором Домонтовичем (В. Петровим), Ігорем Костецьким, Іваном Майстренком, Леонідом Полтавою і Юрієм Шерехом засновують об'єднання українських письменників на еміграції під назвою «Мистецький український рух» – МУР[13, с. 200].

Значна частина написаного у цей період, а це близько 100 літературно-критичних статей, есе, літературних оглядів, рецензій тощо, пов'язана із діяльністю Косача в МУРі (1944–1949 рр.) і зміщенням його світоглядно-естетичних акцентів у бік ліберально-демократичних цінностей. Такі ключові ідеї, як: Україна – інтегральна частина Окциденту (окцидентальність української історії, української літератури, окцидентальність українського психічного складу), принцип тяглості української національної традиції, положення про суб'єктивний характер творчості, які ґрунтовно були розвинені в есеїзованій історії української літератури «На варті нації», в інших літературно-критичних есе, одержали свій розвиток і у цей період. Юрій Косач активно працює над втіленням ідей про новий гуманізм, про українсько-органічний стиль, обґрунтовує їх у своїх есе, статтях і виступах на з'їздах і конференціях МУРу. Щоправда, нова теорія постає на ґрунті заперечення здобутків вісниківства і вчення Д. Донцова та часом набирає зовсім не літературного характеру. Такою зокрема є й доповідь Юрія Косача на Першому з'їзді МУРу (21-22 грудня 1945 року), що була надрукована під назвою «Вільна українська література».

Варто зазначити, що у МУРівський період були написані такі важливі літературно-критичні праці, як «Си-зеле-дугасте», «Історизм і література» (1947), «Оновлена Клію» (1947), «Світова література на перепуттях» (1947), «Нотатка про сюрреалізм» (1947), «Чому з Заходом?» (1947), «Межі та обрії (До становища української літератури)» (1946), «З нотатника в міждб'я» (1946), «Література життя» (1946), «Формація Владаря (Нотатка про Богдана Хмельницького)» (1948), «Джон Стейнбек і проблема нового соціального роману» (1949), «Іван Франко й «пропаше покоління»(1947), «Олег Ольжич» (1946), «Українська література і Юрій Липа» (1946), «О, музо, Мельпомено (до проблеми українського національного театру)» (1947), «Театр екзистенціалізму» (1947), «Обрії нової драми (доповідь Косача на Другому з'їзді МУРу)» та багато інших.

Третій період літературно-критичної діяльності Юрія Косача – «американський» (1949–1980-ті рр.) – найбільш суперечливий і найменш цінний у плані нових теоретичних здобутків. Він позначився нещадною і невмотивованою критикою митцем літератури української еміграції, різкою ідеологічною переорієнтацією, а відтак і запереченням усіх своїх попередніх ідей і концепцій. Чого варта лише одна невеличка

брошура «Від феодалізму до неофашизму». Від нього відвернулися навіть такі давні шанувальники, як Ю. Шевельов, який писав у своїх спогадах, що з 1960-х рр. відмовився не лише читати нові книжки цього автора, а й навіть визнавати теоретичну можливість, що ці нові твори могли б мати якусь літературну цінність: «У роки МУРу [Косач] створив речі тривалої вартости. Роман «День гніву», п'єсу «Дійство про Юрія Переможця». Його повість «Еней і життя інших» — найхудожніше і досі найглибше викриття й аналіза донцовизму. Ці речі належать до української літератури в кращих її проявах. Їх тим часом можуть не видавати, навіть не читати, але вони житимуть в прийдешньому. Нічого такої вартости він не створив у роки своїх послуг радянському режимові. Але — я можу їх цінити, та руки я йому не можу подати. Його рука тепер брудна не тільки в фізичному сенсі. Бувають випадки, коли твори письменника можуть повернутися до нормального літературного кругобігу тільки після смерті письменника... Він знайшов свого видавця. Боязко і не надто часто його видає для еміграційного книжкового ринку Марія Коць. Я не засуджую його, може, цим він рятує ці твори від вірної загибелі [...]. Але я їх не купуватиму і про них не писатиму. Не з ненависти, не зі зневаги навіть, а з болю. Хай збірка творів Косача вийде в двадцять першому сторіччі. Не тепер і не зі мною...» [12, с. 122]. Принципова розбіжність між Косачем-людиною і Косачем-митцем стала головною перепоною на шляху до повернення творчої спадщини письменника в Україну.

К ПРОБЛЕМЕ ХРОНОЛОГИЧЕСКОЙ И ЖАНРОВОЙ КЛАССИФИКАЦИЙ ЛИТЕРАТУРНО-КРИТИЧЕСКОГО НАСЛЕДИЯ ЮРИЯ КОСАЧА

М. П. Гнзидицкая, аспирант

*Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка,
Ул. Билецька 5/7, г. Тернополь, 46000, Украина
E-mail: marykont51@gmail.com*

В статье исследуется малоизвестное литературно-критическое наследие Юрия Косача. Предлагается его хронологическая и жанровая классификация. Согласно жизненному и творческому пути литературоведа, определяются основные периоды его литературно-критической деятельности. Отмечено, что актуальность исследования обусловлена почти полным игнорированием нехудожественной прозы Юрия Косача в современных исследованиях и недостаточным вниманием к жанровой природе эссе в украинском литературоведении. Значительное внимание уделяется современному случайным исследованиям литературно-критического наследия Юрия Косача. На основе анализа научных исследований Соломии Павлычко, Р. Радишевського, Г. Грабовича, Я. Полищука, Н. Ильницького, и С. Романова делается попытка хронологической систематизации и жанровой классификации литературно-критического наследия Юрия Косача. Особое внимание обращается на то, что эссеистика Юрия Косача является сложным отражением литературоведческих концепций писателя, его мировоззренческих и идеологических борений, эстетических ориентаций, проявлением изменений и колебаний в личных приоритетах. Определено, что литературно-критическое наследие Юрия Косача подвергается четкой дифференциации в пределах трех периодов его творчества.

Ключевые слова: жанр, эссеистика, нехудожественная проза, классификация, висникство, метафора.

THE PROBLEM OF THE CHRONOLOGICAL AND GENRE CLASSIFICATIONS OF THE LITERARY-CRITICAL HERITAGE OF Y. KOSACH

М. Hnizdytska, graduate student

*Тernopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,
5/7, Biletska St., Ternopil, 46000, Ukraine
E-mail: marykont51@gmail.com*

The article investigates the little-known literary-critical legacy of Yuri Kosach. It's chronological and genre classification is proposed. According to the way of life and creative path of literary critic, the main periods of his literary-critical activity are outlined. It was emphasized that the relevance of the study is due to almost complete neglect of non-artistic Yuri Kosach's prose in contemporary research and insufficient attention to genre nature of essay in Ukrainian literary criticism. Considerable attention is paid to the contemporary appropriate study of literary criticism by Yuri Kosach. On the basis of the analysis of scientific studies by Solomiya Pavlychko, R. Radishevsky, G. Grabovich, Y. Polischuk, M. Pnitsky, S. Romanov, an attempt is made to chronologically systematize and genre classification of literary-critical heritage of Yuri Kosach. Attention is drawn to the fact that the essay by Yuri Kosach is a complex reflection of the literary concepts of the writer, his ideological and

ideological struggles, aesthetic orientations, manifestations of change and fluctuations in his personal priorities. It is revealed that his literary-critical legacy is subjected to a clear differentiation within the three periods of his work.

Key words: *genre, essay, non-artistic prose, classification, visnistry, metaphor.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грабович Г. У пошуках великої літератури / Г. Грабович. – К. : МП «Офорт», 1993. – 55 с.
2. Ільницький М. Від «Молодої Музи» до «Празької школи» / М. Ільницький. – Львів, 1995. – 318 с.
3. Косач Ю. Pro domo sua / Ю. Косач // Нація в поході (Берлін). – 1939. – Ч. 7 (24.05). – С. 14–16.
4. Косач Ю. На варті нації // Ю. Косач. – Українське слово (Париж). – 1936. – Ч. 174. – 30.08.
5. Маланюк Є. Ранній Шевченко / Є. Маланюк // Книга спостережень. – Торонто : Накладом видавництва «Гомін України», 1962. – С. 33-43.
6. Павличко С. Криза з погляду Юрія Косача / С. Павличко // Дискурс модернізму в українській літературі : монографія. – К. : Либідь, 1997. – С. 253-255.
7. Поліщук Я. Література як геокультурний проект: монографія // Я. Поліщук. – К. : Академвидав, 2008. – 304 с.
8. Радішевський Р. «На варті нації» з Юрієм Косачем / Р. Радішевський // Слово і Час. – 2009. – № 12. – С. 43-46.
9. Радішевський Р. Оновлена Кліо. Юрій Косач: український письменник, загублений у вирі століття / Р. Радішевський, Г. Семенюк // Косач Ю. Рубікон Хмельницького. Історичні твори : у 3-х кн. – К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010. – Кн. 1. – С. 4-57.
10. Романов С. Історична проза Юрія Косача 30-х– початку 40-х років ХХ століття / С. Романов // Автореферат дис... канд. філол. наук. – К., 2008. – 23 с.
11. Стех М. Р. Роман Юрія Косача про «Цезаря степів» і «Ordo novus» – новий лад «козакоукраїнської революції» / М. Р. Стех // Есеїстика у пошуках джерел. – К. : Видавничий дім «Пенмен», 2016. – С. 164-222.
12. Стех М. Р. У погоні за з'явою: Юрій Косач і його «Володарка Понтиди» / М. Р. Стех // Есеїстика у пошуках джерел. – К. : Видавничий дім «Пенмен», 2016. – С. 118-164.
13. Шерех Ю. Пороги і запоріжжя. Література, мистецтво, ідеології // Ю. Шерех. – Харків : Фоліо, 1998. – Т. 1. – С. 196-235.
14. Шестопалова Т. П. На шляхах синтезу думки (Теоретичні засновки спадщини Юрія Лаврінченка): монографія // Т. П. Шестопалова. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2010. – 320 с.

REFERENCES

1. Hrabovych, H. (1993). *U poshukakh velykoi literatury* [In search of great literature]. Kyiv, Ukraine: MP "Ofort".
2. Plynyskyi, M. (1995). *Vid "Molodoi Muzy" do "Prazkoi shkoly"* [From "Young Muse" to "Prague School"]. Lviv, Ukraine.
3. Kosach, Yu. (1939). Pro domo sua, *Natsia v pokhodi (Berlin)*, 7 (24 May), 14–16.
4. Kosach, Yu. (August 30, 1936). Na varti natsii [At the watch of the nation], *Ukrainske slovo (Paryzh)*, 174.
5. Malaniuk, Ye. (1962). Rannii Shevchenko [Early Shevchenko]. In Yevghen Malaniuk, *Knyha sposterezhen* (33-43). Toronto: Nakladom vydavnytstva "Homin Ukrainy".
6. Pavlychko, S. (1997). Kryza z pohliadu Yurii Kosacha [The crisis in the eyes of Yuri Kosach]. In Solomiia Pavlychko, *Dyskurs modernizmu v ukrainskii literature* (253-255). Kyiv, Ukraine: Lybid.
7. Polishchuk, Ya. (2008). *Literatura yak heokulturnyi proekt: monohrafiia* [Literature as a geocultural project]. Kyiv, Ukraine: Akademvydav.
8. Radshevskiy, R. (2009). "Na varti natsii" z Yuriem Kosachem ["On the guard of the nation" with Yuri Kosach]. *Slovo i Chas*, 12, 43–46.
9. Radshevskiy, R. & Semeniuk, H. (2010). Onovlena Klio. Yurii Kosach: ukrainskyi pismennyk, zahublenyi u vyri stolittia. In Yu. Kosach, *Rubikon Khmelnytskoho. Istorychni tvory* (vol.1, pp.4-57). Kyiv, Ukraine: DP "Vydavnychiy dim "Personal".
10. Romanov, S. (2008). *Istorychna proza Yurii Kosacha 30-kh– pochatku 40-kh rokov XX stolittia* [Historical prose by Yuri Kosach from the early 1930s to the early 1940s]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv, Ukraine.
11. Stekh, M. R. (2016). Roman Yurii Kosacha pro «Tsezaria stepiv» i «Ordo novus» – novyj lad «kozakoukrainskoi revoliutsii» [A novel by Yuri Kosach about "Caesar of the Steppe" and "Ordo novus" - a new system of the "Cossack-Ukrainian Revolution]. In M. R. Stekh, *Eseyistyka u poshukakh dzherel* (164-222). Kyiv, Ukraine: Vydavnychiy dim "Penmen".
12. Stekh, M. R. (2016). U pohoni za zyavoiu: Yurii Kosach i yoho "Volodarka Pontydy" [In pursuit of the appearance: Yuri Kosach and his "Lady Pontida"]. In Marko Robert Stekh, *Eseyistyka u poshukakh dzherel* (118-164). Kyiv, Ukraine: Vydavnychiy dim "Penmen".
13. Sherekh, Yu. (1998). *Porohy i zaporizhzhia. Literatura, mystectvo, ideolohii* [Thresholds and zaporozhye. Literature, art, ideology] (Vol.1, pp. 196-235). Kharkiv, Ukraine: Folio.
14. Shestopalova, T. P. (2010). *Na shlyakhakh syntezy dumky (Teoretychni zasnovky spadshshyny Yurii Lavrinenka): monohrafiia* [On the ways of synthesis of thoughts (Theoretical foundations of the legacy of Yuri Lavrinenko)]. Luhansk, Ukraine: Vyd-vo DZ "LNU imeni Tarasa Shevchenka".

Надійшла до редакції 4 грудня 2017 р.